

התקשורת האסטרטגית של איראן במערכה: הפחדה, הרתעה ועמידות

דוד סימן-טוב, דני סטרנוביץ, רעות דוד | גיליון 2117 | 22 במרס, 2026

מאמץ התקשורת האסטרטגית האיראני במלחמת "שאגת הארי" מדגים שילוב בין פעולה צבאית, לוחמת מידע וטכנולוגיות מתקדמות, שתכליתו להשפיע על מגוון קהלים – פנימיים, אזורים ובינלאומיים. המערכה הנוכחית משקפת שלב מתקדם בהתפתחות הדוקטרינה האיראנית, אשר עברה מתעמולה אידאולוגית דתית ללוחמת מידע ריאליסטית ורב-ממדית. במאמר זה נבחנים דפוסי הפעולה המרכזיים של איראן, ביניהם שימוש בטילים וכטב"מים כאמצעי תקשורת, הפצת דיסאינפורמציה גלויה וסמויה, הפעלת רשתות השפעה דיגיטליות ושימוש גובר בבינה מלאכותית. מהניתוח עולה כי איראן לא מבקשת לייצר רק הישגים צבאיים ישירים, אלא בעיקר לעצב תפיסות, לייצר התרעה פסיכולוגית ולשחוק את חוסנם של יריביה לאורך זמן, תוך יצירת לחץ בינלאומי לסיום הלחימה בתנאים הנוחים לה.

לאיראן דוקטרינת תקשורת אסטרטגית רב-שכבתית, המשלבת העברת מסרים באמצעות מהלכים קינטיים, מסרים גלויים של מנהיגים וכלי תקשורת ממסדיים, מאמצי השפעה סמויה ברשתות החברתיות, מבצעי סייבר לתכלית תודעתית, שימוש אסטרטגי בשלוחות אזוריות תוך ניצול מרבי של מרחב המידע הדיגיטלי. בעשור האחרון עברה התקשורת האסטרטגית האיראנית מתעמולה אידאולוגית-דתית בעיקרה ללוחמת מידע בעלת אופי ריאליסטי ולאומי יותר, הפונה בו-זמנית לקהלים פנימיים, אזורים ובינלאומיים ותכליתה לחזק את ההרתעה, להאדיר הישגים הצבאיים ולשדר כי מחיר המערכה נגדה עבור יריביה יהיה גבוה. בכך מבקשת איראן ליצור לחץ בינלאומי להפסקת הלחימה בתנאים הנוחים לה.

הדוקטרינה הביטחונית של איראן מתבססת על תפיסת כוח הנשענת על טילים וכטב"מים כבסיס התקפי והגנתי. יכולות אלו מאפשרות לאיראן לאתגר יריבים חזקים ממנה מבחינה צבאית – ובראשן ארצות הברית וישראל ובמערכה הנוכחית גם מדינות המפרץ - ולהפעיל לחץ מתמשך גם ללא עליונות אווירית וכן להסב נזק לשכנותיה במפרץ. **תקיפה רציפה של ישראל באמצעות טילים וכטב"מים מהווה רכיב משמעותי בתקשורת האסטרטגית האיראנית.** אם במערכה בקיץ 2026 ניסו האיראנים לייחס לפחות לחלק מהתקיפות בטילים משמעות אסטרטגית ואופרטיבית (מתקני צבא, מחקר ותשתית), דומה שבמלחמה הנוכחית המושג שמסביר היטב את השימוש במרחב האווירי הוא **התפזרות**, קרי פיזור השיגורים על פני שעות היממה, פיזור גאוגרפי בישראל, פיזור מול מדינות המפרץ ואף שימוש נרחב בראשי קרב מתפזרים. מכל אלה עולה כי תכלית השימוש בטילים אינו דווקא העצמת הפגיעה אלא העברת מסר שנועד להתיש ולהציק לחברה הישראלית, וגם את שכנותיה של איראן במפרץ וכך לדרבן אותן להפעיל לחץ על ארצות הברית לסיים את המערכה. מטרת ההתשה באמצעות יצירת פחד היא רכיב ראשי באסטרטגיה התקשורתית האיראנית, ואליו מתווספות פעולות בממד המידע.

מאמץ התקשורת האסטרטגית האיראני הגלוי במלחמה עם ארצות הברית וישראל ("שאגת הארוי") מכונן למספר קהלי יעד מרכזיים: בארצות הברית, בישראל ובמדינות ערב, בדגש על שכנותיה במפרץ והציבור האיראני עצמו.

שקרים כחלק ממלחמת התודעה - דוברים רשמיים של המשטר מפיצים מידע כוזב לגבי הישגיה של איראן במערכה ומנסים להמעיט מעוצמת המכות שספגה, אף בלי לשלב במסרים חצאי אמיתות. למשל, טענות בדבר פגיעה קשה בכוחות אמריקאים וישראלים, שבי מדומה של חיילים, הישגים צבאיים מפוברקים והאדרת הפגיעה בעורף הישראלי – כל אלה הם חלק מניסיון להעצים את תדמיתה הצבאית של איראן ולהציגה כמסוגלת להתמודד עם ארצות הברית ובעלות בריתה ואף לגבור עליהן. במקביל, דוברי המשטר מאיימים בלי הפסק ביכולתה של איראן להמשיך ולגרום לאורך זמן נזק מצטבר לכלל הגורמים המעורבים במערכה נגדה. במונחים תיאורטיים, ניתן לראות בזאת שימוש ב"שקר הגדול" (Big lie) שכבר **יוחס** לאיראנים בעבר, כלומר יצירת מציאות אלטרנטיבית שמעצימה את המשטר ומטשטשת את הצלחות יריביו. השקר הגדול מהווה חלק אינטגרלי מהמערכה התודעתית, המחוברת למהלכים הצבאיים והמדיניים, והוא אמור לאפשר לאיראן לשמר הרתעה פסיכולוגית ומדינית לאורך זמן.

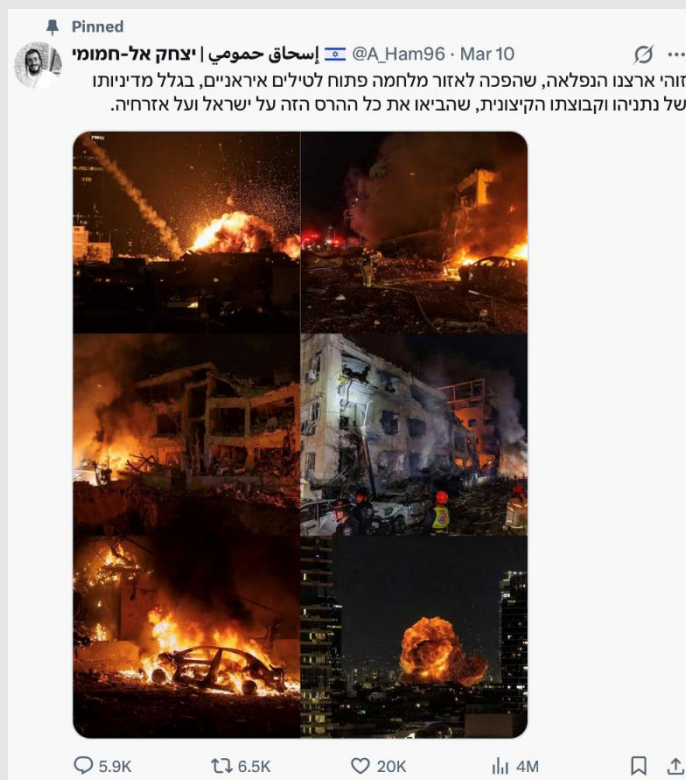
פניה לתקשורת האמריקאית - איראן משקיעה מאמץ ניכר בניסיון ליצור מתיחות בין ישראל לארצות הברית ולהגביר את ההתנגדות בארצות הברית למלחמה תוך הדגשת חוסר התוחלת שלה. במסרים המכוונים לציבור ולמערכת הפוליטית בארצות הברית נטען כי המערכה הנוכחית היא למעשה תוצאה של מדיניות ישראלית מניפולטיבית, שגררה את וושינגטון לעימות שאינו משרת את האינטרס האמריקאי. במקביל מודגשת העלות הכלכלית הגבוהה של המערכה עבור האזרח והמשק האמריקאי, במטרה לחזק ביקורת פנימית בארצות הברית על המשך המעורבות בעימות. אחד המסרים המרכזיים של איראן הוא נכונות לנהל מלחמה ממושכת. דוברים רשמיים מדגישים כי לאיראן סבלנות אסטרטגית וכי היא מוכנה להמשיך במערכה במשך חודשים ושנים תוך שמירה על יכולות האש שלה. וזאת לעומת הרצון של המערב במיוחד לסיים את המלחמה במהירות. בנוסף **נרמז** כי בידי איראן יכולות שטרם נחשפו, והן צפויות להופיע בהמשך הלחימה ואף לאיים על הנשיא טראמפ ישירות. לצד אלה, נעשה **ניסיון איראני** לחבר את המשבר לפרשת אפשטיין ולטעון כי המלחמה היא פעולת הסחה שנועדה להפסיק את העיסוק בפרשה.

מסרי הפחדה והרתעה גלויים וחשאים מול ישראל - מועברים בדברי מנהיגים, בתקשורת משטרית וברשתות החברתיות. המסרים הגלויים מנפחים את הישגיה הצבאיים של איראן ושל בעלות בריתה, בדגש על חזבאללה והמיליציות בעיראק שהצטרפו למערכה, האדרת איכות הפגיעות בישראל ואיומים מתמשכים על הפגיעה בעורף הישראלי ובמתקנים צבאיים, לכאורה. ביטוי נוסף לגישה הישירה הוא קיום שיחות טלפון ושליחת הודעות SMS לאזרחים ישראלים, שנועדו לזרוע פחד ואימה. מטרת כל אלה היא ליצור תחושת חוסר ביטחון מתמשכת ודמורליזציה ולהציג את החיים בישראל תחת איום איראני כבלתי יציבים לאורך זמן.

מאמצי ההשפעה האיראניים ברשתות החברתיות - איראן פועלת ברשתות החברתיות הן בגלוי, דרך משתמשים, עמודים וערוצים המשקפים את נקודת המבט האיראנית במערכה, והן בסמוי, דרך משתמשים המתחזים לישראלים ברשת. חלק מחשיפת העמודים נמוכה יחסית, בעוד שלאחרים יש עשרות ואף מאות אלפי עוקבים ומיליוני צפיות. מניתוח חשבונות המתחזים לישראלים החשודים כאיראנים, עולים הנרטיבים הבאים:

- ביקורת נוקבת על ממשלת ישראל ה ועל ראש הממשלה, כשהמלחמה מוצגת כמהלך פוליטי המנצל את האזרחים הנועד לשרת אינטרסים אישיים, והדגשת הפער בין הנהגת המדינה לבין האזרחים והחיילים;
- מסרים המדגישים חוסר תקווה, פחד וסבל, כחלק משיח על חוסר במיגון, פגיעה בעורף והגזמה של ממדי ההרס, הנפגעים והכאוס בישראל.
- נרטיבים שנוגעים בפילוג בין קבוצות בחברה הישראלית על רקע המלחמה והצגת המדינה כמאבדת תמיכה בינלאומית.

חשבון החשוד כהתערבות זרה (יתכן איראנית) שזכה לחשיפה גבוהה במיוחד

הערה: החשדת הפרופיל "יצחק אל חמומי" קרתה, בין היתר, בשל אי ההלימה בין מספר העוקבים לתאריך הקמת החשבון, מיקום המשתמש במערב אסיה, ובשל התוכן – ממדי הרס מוגזמים במדינה - שאותו משתף אותו החשבון. בנוסף, החשבון משתף תכנים איראנים רשמיים, דוגמת "חדשות תכנים".

לצד הפעילות הסמויה, קיימת פעילות נרחבת של ערוצים גלויים המזוהים ברמות שונות עם איראן ומפרסמים תכנים דומים לתכנים הסמויים, תוך יצירת מראית עין של ערוץ חדשות לגיטימי. ערוצים אלה מנסים להיראות כערוצי חדשות וגם בהם שולטים דיווחים על הרס רב בישראל לצד טענות כי התקשורת הישראלית והמערכת מסתירות את ממדי הנזק, והצגת איראן כגורם המנצח במערכה.

חשבון ברשת X החשוד כמנוהל על-ידי איראן

בהקשר האזורי - איראן מפעילה אסטרטגיית לחץ כלפי מדינות המפרץ, המשלבת איום והרתעה לצד מסר של ניטרליות אפשרית. מצד אחד, בכירים איראנים הזהירו כי מדינות שיאפשרו שימוש בבסיסים אמריקאיים בשטחן במערכה נגדה עלולות להפוך למטרה לתקיפות איראניות. מצד שני, טהראן משדרת כי מדינות שיימנעו ממעורבות ישירה בעימות לא ייפגעו. לצד זאת מודגשת יכולתה של איראן לשבש את התנועה במצרי הורמוז ואת הסיכון לתשתיות האנרגיה האזוריות, במטרה להמחיש למדינות המפרץ כי המשך המערכה עלול לגרום לזעזוע כלכלי משמעותי עבורן וכך ליצור לחץ אזורי ובינלאומי להפסקת הלחימה. סביר כי לצד התקשורת האסטרטגית שבאה לידי ביטוי, כאמור, בשיגור טילים מזה ובהעברת מסרים פומביים מזה, קיימים גם ערוצים חשאיים מול מדינות המפרץ המסבירים את מדיניות האש האיראנית במפרץ. איראן פועלת למסגר את המערכה כמלחמת רמדאן, תוך שילוב מסרים דתיים שפונים לקהל היעד הערבי והמוסלמי.

השימוש במוטג זה מאפשר לטהראן לשלב בין דבקות דתית להרתעה פיזית: היא משדרת לשכנותיה כי השרידות המבצעית שלה והמשך הירי הם ביטוי של עליונות רוחנית ואסטרטגית כאחד.

בזירה הפנימית האיראנית - מתקיים מאמץ מקביל לשלוט בתודעה הציבורית בתוך איראן באמצעות אסטרטגיה תקשורתית המתקיימת בזמן שגרה והיא מתעצמת בעתות חירום. גם כאן, המסר המרכזי מועבר באמצעות פעילות אלימה כפי שדוכאו באכזריות של ההפגנות נגד המשטר בראשית ינואר 2026, ובה בעת בממד המידע בתקשורת הגלויה וברשתות החברתיות (הגם שאינן פעילות רוב הזמן). לצד איומים כלפי אזרחים שיעזו להפגין נגד המשטר, מתפרסמים תיעודים של מעצרים של מפגינים או לכאורה סייעו לישראל ולארצות הברית. במקביל נעשה מאמץ להציג תמיכה במשטר באמצעות הפגנות מאורגנות, לצד שימוש באמצעים תקשורתיים ובכלי בינה מלאכותית כדי ליצור מצג של תמיכה עממית רחבה. מאמץ נוסף מתמקד בגימוד הנזקים הנגרמים כתוצאה מהתקיפות הישראליות והאמריקאיות. המשטר מגביל פרסום תצלומים מאזורים שנפגעו, מצמצם את הגישה לאינטרנט ויוצר "ערפל קרב" כדי להסתיר מהציבור את היקף הנזקים. כאשר נגרמים נזקים גלויים, דוגמת פגיעה בתשתיות אנרגיה, המשטר נוטה להציגם כשוליים, שאינם פוגעים בתפקוד המדינה.

לאחרונה **נודע** גם שהמשטר הפנה מאמצי תודעה לניסיון להשפיע על הוויקיפדיה בפרסית ולערוך תכנים רגישים פוליטית תוך הצגת מפגינים נגדו כאלימים. פעילות זו כללה הסרה הדרגתית של מידע רגיש ושינוי נרטיבים במאמרים מרכזיים - מה שממחיש את השימוש האסטרטגי במדיה דיגיטלית ליצירת השפעה על דעת הקהל.

בינה מלאכותית - במהלך העימות הנוכחי, איראן משתמשת בבינה מלאכותית ככלי מרכזי להשפעה על תפיסת הציבור וההנהגה בישראל, בארצות הברית ובמדינות המפרץ. מודלים מתקדמים מאפשרים יצירת תוכן בעברית, ערבית ואנגלית ברמה גבוהה, וכך פרופילים מזויפים מצליחים לחדור לדיונים מקומיים ולהשפיע על השיח הציבורי בלי להיחשף בקלות. בנוסף, איראן עושה שימוש ב-Deepfake ובכלי AI לייצור תמונות וסרטונים מזויפים, המדמים פגיעות בתשתיות, הצלחות צבאיות. השילוב בין יצירת תוכן מותאם לבין ניתוח תגובות בזמן אמת והנדסה חברתית מאפשרים לאיראן לנהל מערכה דיגיטלית מתמשכת מול כל קהלי היעד. הבינה המלאכותית הופכת אפוא כלי אסטרטגי, המאפשר לנהל "מלחמה תודעתית" מבוססת נתונים בזמן אמת.

מדוח של חברת Cyabra עולה כי מטרת איראן בזירה התודעתית היא לייצר מציאות אלטרנטיבית של ניצחון כדי להשפיע במהירות על דעת הקהל העולמית. לפי הדוח, מדובר בפעילות מתוזמרת ומתואמת שהתבססה על שימוש חוזר באותם סרטונים וכתובים, הפצה מסיבית של מסרים זהים באלפי פוסטים, שימוש באשכולות האשטגים קבועים, דוגמת #standwithiran ו-#israelterroriststate, ופרסום מרוכז בחלונות זמן קצרים. היקף הפעילות החריג מעיד על החשיבות שמייחסת לכך טהראן: זוהו יותר מ-37 אלף פריטי תוכן מניפולטיביים או מבוססי AI, שהגיעו ליותר מ-145 מיליון צפיות ולמעלה מ-9.4 מיליון אינטראקציות. TikTok הייתה הפלטפורמה המרכזית בהקשר זה, עם כ-72% מהחשיפה, בעוד פייסבוק ו-X הוסיפו יחד כמעט 40 מיליון צפיות. חלק מהחשבונות פעלו במקביל במספר פלטפורמות, ולעיתים אף השאירו סימנים לכך שהתוכן נוצר באמצעות כלי GenAI.

סיכום

איראן מפעילה מערכה אינטגרטיבית שבה מימדיה הצבאיים, התודעתיים והטכנולוגיים פועלים כיחידה אחת. התקשורת האסטרטגית האיראנית אינה משנית לפעולה הצבאית, אלא מהווה רכיב מרכזי, כאשר שיגורי טילים, מסרים פומביים ופעילות דיגיטלית יוצרים אפקט מצטבר של הרתעה, שחיקה ודמורליזציה. בניגוד לשחקנים אחרים בזירה הבינלאומית, איראן עושה שימוש שיטתי בדיסאינפורמציה, מבלי להסתמך על אמיתות או חצאי אמיתות, ובכך בונה מציאות אלטרנטיבית המשרתת את יעדיה.

השימוש הגובר בבינה מלאכותית ובכלים טכנולוגיים מאפשר התאמה דינמית של מסרים לקהלים שונים והפיכת המידע למכפיל כוח במערכה על התודעה. שילוב זה בין יכולות צבאיות, שליטה במידע וחדשנות טכנולוגית מאפשר לאיראן למקסם את השפעתה גם מול יריבים חזקים, לנהל מערכה מתמשכת שמטרתה אינה הכרעה מהירה אלא עיצוב הסביבה האסטרטגית לטווח ארוך, ולהפוך את התודעה עצמה לשדה קרב מרכזי.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט.